

Årsoppsummering visuell kunst 2022

Forsidefoto fra utstillingen "Made in Ringeby 2022" på Senter for keramisk kunst. På bildet ses arbeider av kunstnerne Tovelise Røkke-Olsen, Pauliina Pöllänen og Brit Dyrnes. Foto: Senter for keramisk kunst / Thomas Tvester

Innhold

Del 1 – Innledning.....	4
Kulturrådet og Norsk kulturfond.....	4
Visuell kunst i Norsk kulturfond	4
Årsoppsummeringens formål og oppbygging	6
Del 2 – Årsoppsummering	7
Det visuelle kunstfeltet i 2022.....	7
Visuell kunst i Norsk kulturfond i 2022	10
Del 3 – Fagutvalgene og tilskuddsordningene	16
Faglig utvalg for visuell kunst	16
Arrangørutvalget for visuell kunst.....	16
Arrangørstøtte visuell kunst.....	17
Kunsthaglige publikasjoner og manusutvikling.....	20
Kunstnerassistentordningen.....	21
Pilotprosjekt for distribusjon og formidling av kunst- og kunstnerbøker	23
Prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen	24
Prosjektstøtte visuell kunst	25
Utstyrsstøtte til fellesverksteder og gjestekunstnerordninger.....	28

Del 1 – Innledning

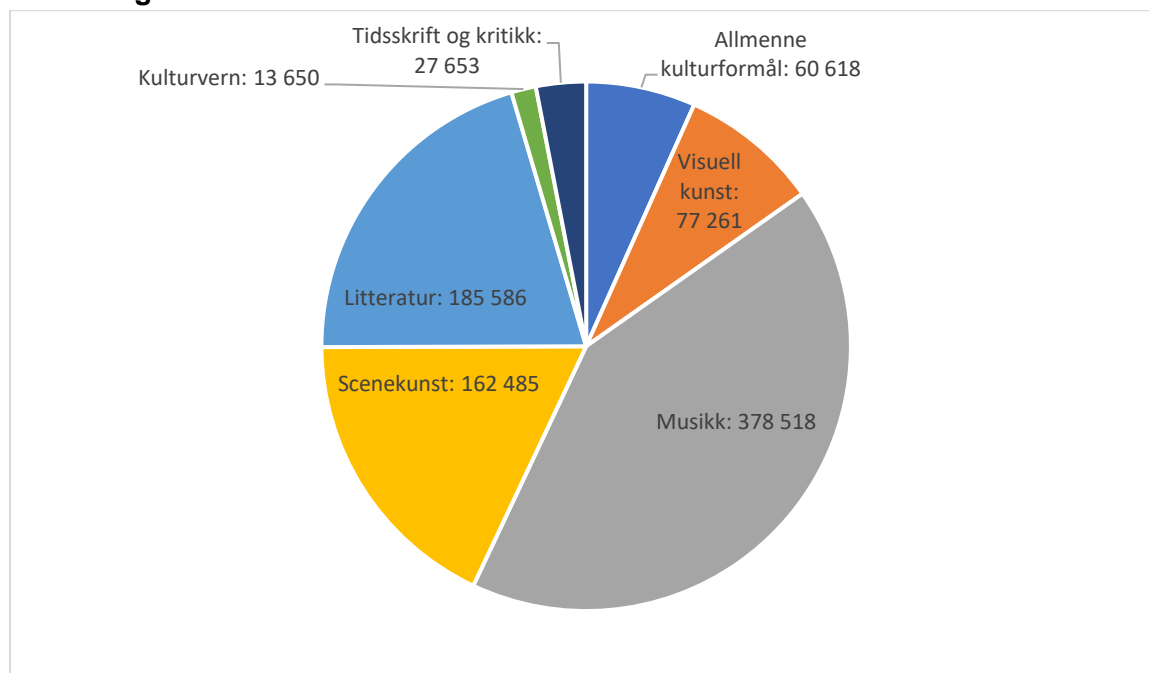
Kulturrådet og Norsk kulturfond

Kulturrådet er statens viktigste aktør for det frie kunst- og kulturfeltet. Rådets hovedoppgave er å forvalte Norsk kulturfond, en årlig avsetning i statsbudsjettet. Kulturrådet er oppnevnt av regjeringen og fordeler fondets midler ut fra faglig og kunstnerisk skjønn i samsvar med fondets formål. De fleste vedtakene fattes i underliggende fagutvalg og vurderingsutvalg. Kulturdirektoratet er sekretariat for Kulturrådet.

Kulturrådet og Kulturfondet har som formål å stimulere samtidens mangfoldige kunst- og kulturuttrykk og å bidra til at kunst og kultur skapes, bevares, dokumenteres og gjøres tilgjengelig for flest mulig. Behov for stabilitet og langsiktighet i kulturfeltet balanseres med behov for endringer og nye initiativ. Fra rundt 40 tilskudds- og innkjøpsordninger bevilges det midler til visuell kunst, scenekunst, musikk, litteratur, tidsskrift og kritikk, kulturvern samt tverrfaglige og tverrkunstneriske uttrykk. Det gis tilskudd til kortvarige og langvarige prosjekter, samt arrangører, festivaler, virksomheter og arenaer som sikrer at det som skapes, når ut til publikum og bidrar til offentlige samtaler.

I Kulturrådets strategi for 2021–2024 er det valgt to satsingsområder for å sikre at rådets og fondets formål innfris: mangfold – flere stemmer, uttrykk og estetiske praksiser (herunder kunst og kultur for og med barn og unge) og større ytringsrom – friksjonsfylte fellesskap.

Avsetninger i Norsk kulturfond 2022

Tall i 1000 kr. Norsk kulturfond samlet i 2022: 905 771

Visuell kunst i Norsk kulturfond

Tilskuddsordningene i Kulturfondet bidrar til at billedkunst, fotografi og kunsthåndverk utvikles, skapes og gjøres tilgjengelig for flest mulig i hele Norge. I vurderingen av søknadene legges det vekt på kunstfaglig innhold, profesjonalitet og kvalitet, begreper som tar form gjennom forhandlinger og kritisk

samtale. Alle tildelinger til visuell kunst vurderes i to trinn: først av Kulturrådets sekretariat, deretter av et av rådets to fagutvalg på fagområdet: faglig utvalg for visuell kunst eller arrangørutvalget for visuell kunst. Saker som behandles i flere fagutvalg, og saker som har prinsipielle sider, går videre til behandling i rådet.

Rådet forvalter seks tilskuddsordninger for visuell kunst. Målet er at ordningene skal stimulere kunstnerisk praksis på tvers av medier, sjangre og ideologiske posisjoner. De skal også bidra til å styrke infrastrukturen i feltet og legge til rette for et mangfold av kunstnere, formidlere og publikumsgrupper.

Fordelingsbudsjett visuell kunst 2022

Tildelingsbrevet fra Kultur- og likestillingsdepartementet angir den økonomiske rammen for Kulturfondet. På dette grunnlaget gir fagutvalgene og sekretariatet innspill til rådet, som vedtar fordelingen på fagområder og tilskuddsordninger. Ved behov kan rådet foreta justeringer i de ulike fordelingsbudsjettene i løpet av året.

Avsetning til visuell kunst ble betydelig redusert fra 2020 til 2021 på grunn av flytting av 21 virksomheter fra driftsstøtteordningen under Kulturfondet til post 74 og 75 på statsbudsjettet. Ti virksomheter som ikke ble flyttet til statsbudsjettet, ble innlemmet i tilskuddsordningen arrangørstøtte visuell kunst. Dette er årsaken til at avsetningen til denne ordningen økte i 2022.

Budsjettet for hele fagområdet ble prisjustert med to prosent fra 2021 til 2022. Det ble besluttet å fordele økningen jevnt på de seks tilskuddsordningene over en toårsperiode. Fem tilskuddsordninger fikk derfor en økning på ca. fire prosent i 2022. Arrangørstøtteordningen vil få en tilsvarende økning i 2023.

Under koronapandemien tilførte regjeringen Kulturfondet ekstraordinære stimuleringsmidler. Fagområdet visuell kunst ble i 2022 tilført 5 000 000 kroner.

Tilskuddsordning	2021		2022	
	Budsjett-ramme	Ekstra midler ¹	Budsjett-ramme	Ekstra midler ²
Prosjektstøtte visuell kunst	21017000	15 173 000	21861000	4 650 000
Utstyrstøtte til fellesverksteder og gjestekunstordninger	1500000	0	1560000	0
Prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen	2500000	1 227 000	2600000	350000
Arrangørstøtte visuell kunst ³	18130000	0	42740000	0
Kunstnerassistentordningen	4200000	0	4340000	0
Kunsthøgskolepublikasjoner og manusutvikling	4000000	2 500 000	4160000	0
Driftsstøtte visuell kunst ⁴	24 410 000	0	0	0
SUM	75757000	18 900 000	77261000	5000000

- 1) Stimuleringsmidler tilført i 2020 og 2021, brukt i 2021.
- 2) Stimuleringsmidler tilført i 2022.
- 3) 2022-avsetningen til arrangørstøtte visuell kunst omfatter ti virksomheter som ble overført fra ordningen driftsstøtte visuell kunst da denne ble nedlagt.
- 4) Ordningen driftsstøtte visuell kunst er nedlagt f.o.m. 2022.

Tverrgående og tverrfaglige ordninger

Norsk kulturfond har også en rekke tverrgående og tverrfaglige ordninger som kommer det visuelle kunstfeltet til gode. Disse omfatter: Arena – tilskuddsordning for bygg og infrastruktur, Gjesteoppholdsstøtte for arenaer, arrangører og festivaler, Tverrfaglige tiltak – prosjektstøtte, Tverrfaglig kulturvirksomhet, Aspirantordningen, Tidsskrift og kritikk, Kulturvern – prosjektstøtte og Kulturvern – faglitteratur.

Årsoppsummeringens formål og oppbygging

Med denne årsoppsummeringen for 2022 ønsker Kulturrådets sekretariat å presentere tall, tendenser og utviklingstrekk fra Kulturfondets tilskuddsordninger på det visuelle kunstområdet. Hensikten er å styrke kunnskapen om fondet og legge grunnlaget for dialog med søkerne og aktørene i feltet.

Rapportens første del er en kortfattet presentasjon av Kulturrådet, Kulturfondet og fagområdet visuell kunst. Rapportens andre del begynner med en beskrivelse av det visuelle kunstfeltet i 2022. Den er basert på offentlig tilgjengelig kilder som redaktørstyrte medier, pressemeldinger, utredninger og høringer. Deretter følger en oppsummering av fagområdet i Kulturfondet i 2022, basert på data fra innkomne søknader og rapporter, rådets og fagutvalgenes referater samt internt kunnskapsarbeid (blant annet i forbindelse med utredninger og evalueringer). Utviklingen av porteføljen, forskning og særskilte satsinger er beskrevet. I del 3 presenteres de to fagutvalgene på det visuelle kunstområdet samt de seks tilskuddsordningene utvalgene forvalter. Innen hver ordning beskrives tendenser i søknadene gjennom året samt utvalgenes prioriteringer og observasjoner.

Del 2 – Årsoppsummering

Det visuelle kunstfeltet i 2022

Det norske kunstfeltet har i 2022 reist seg etter koronapandemien. Da de siste obligatoriske koronatiltakene ble fjernet 12. februar 2022, hadde det nye Munchmuseet i Oslo åpnet fire måneder tidligere, og det nye Nasjonalmuseet sto for tur, fire måneder senere. De to museene rapporterer om henholdsvis 851 623 og 794 533 besøkende i 2022. Dette viser at publikum besøker de store museene, og at interessen for visuell kunst er stor.

Institusjonene og det frie feltet

Åpningen av Nasjonalmuseet og Munchmuseet markerer en satsing på institusjonsbygging i Oslo de siste årene. Dette kan oppfattes som en sentralisering av ressursene i det norske kunstfeltet. Men det pågår en utvikling av kunstmuseer også utenfor hovedstaden. Kunstsilo – Sørlandets Kunstmuseum åpner i 2024, og i statsbudsjettet for 2023 ble Sámiid Vuorká-Dávvirat tildelt 5 millioner kroner til videre planlegging av et samisk kunstmuseum i Karasjok.

I kjølvannet av institusjonsbyggingen ber kunstnerne og aktørene i det frie feltet om at også deres virksomhet styrkes. Norske Billedkunstnere, Forbundet Frie Fotografer, Norske Kunsthåndverkere og Sámi Dáiddačehpiid Searvi kaller åpningen av Nasjonalmuseet «en historisk satsing på formidling av visuell kunst» og skriver i sitt innspill til statsbudsjettet for 2023: «Vi forventer at regjeringen viser den samme ambisiøse satsingsviljen overfor de mange kunstnerne i det visuelle feltet – de som skaper innholdet.»¹ Også Norske Kunstforeninger, Kunsthallene i Norge og Kunstsentrene i Norge kommenterer balansen mellom institusjonene og det frie feltet i sitt innspill til kunstnermeldingen: «Før kunstnerne blir tatt opp av museene og de større institusjonene så har de utstilling hos oss. [...] Et markant løft for det visuelle kunstfeltets grasrot og en offensiv kunstnerpolitikk er en forutsetning for å ivareta videreutviklingen av et skapende og levende kunstfelt.»²

Kunstnermelding, utstillingsøkonomi og nye stipender

Som et svar på den krevende økonomien i det frie kunstfeltet har regjeringen i 2022 gjenopptatt arbeidet med kunstnermeldingen som ble igangsatt i forrige stortingsperiode. Regjeringen har blant annet nedsatt et hurtigarbeidende utvalg som skal se på kunstnernes økonomi. I utvalgets mandat påpeker regjeringen at nye retningslinjer fra Europakommisjonens tilsier at selvstendig næringsdrivende uten ansatte kan forhandle kollektivt om arbeidsforhold og betingelser. Dette kan få betydning for billedkunstnernes fremtidige holdning til faste honorarsatser. Slike satser har til nå vært fraværende. Kunstnermeldingen ventes i løpet av 2023.

Interesseorganisasjonene i det visuelle kunstfeltet er særlig opptatt av at regjeringen skal følge opp den såkalte utstillingsøkonomireformen, som organisasjonene har arbeidet med siden 2008. Arbeidet ga resultater i 2014, da regjeringen bevilget ekstra tilskudd over statsbudsjettet til fire utvalgte kunstinstitusjoner øremerket honorar til utstillende kunstnere. Per 2022 omfatter prosjektet 24 institusjoner og 6 millioner kroner. Kunstnerorganisasjonene ønsker at rammen skal økes til 95 millioner kroner.³

Utstillingsøkonomireformen kan få vidtrekkende konsekvenser. Prinsippet bak reformen, at «pengene skal følge oppdraget», kan bli gjeldende politikk. Kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen sa i oktober 2022 til Klassekampen at museer og gallerier som mottar penger over statsbudsjettet, må

¹ https://www.norskebilledkunstnere.no/wp-content/uploads/2022/03/Statsbudsjettinnspill_2023_VK.pdf

² <https://kunstsentrene.no/wp-content/uploads/2022/09/Innspill-til-kunstnermeldingen29.09.22.pdf>

³ https://www.norskebilledkunstnere.no/wp-content/uploads/2022/03/Statsbudsjettinnspill_2023_VK.pdf

forpliktet seg til å følge fastsatte honorarsatser når de inngår kontrakter med visuelle kunstnere.⁴ Også Kulturrådet følger nøye med på denne utviklingen, som kan få betydning for retningslinjer og praksis for virksomheter som får arrangørstøtte og prosjektstøtte fra Norsk kulturfond. I retningslinjene til ordningen arrangørstøtte visuell kunst står det i dag at «[det] forutsettes at virksomheten honorerer og yter vederlag til kunstnere og fagpersoner i tråd med gjeldende avtaler, vederlagsordninger og anbefalte satser».⁵

Statens kunstnerstipend (SKS) er en annen betydelig bidragsyter til kunstnerøkonomien. SKS fordelte i 2022 100 midlertidige ettårige hjemler og 120 nye arbeidsstipendhjemler. 17 av 100 midlertidige hjemler (17 prosent) og 41 av 120 nye arbeidsstipendhjemler (34 prosent) gikk til visuell kunst. Utvalget for statens stipend og garantiinntekter for kunstnere prioriterte med andre ord andre kunstfelt høyere enn visuell kunst da de fordelte disse hjemlene. Spesielt ble scenekunst og musikk styrket med midlertidige stipender som tiltak i etterkant av koronapandemien. Visuell kunst står likevel sterkt i SKS, med 633 av totalt 1246 stipendhjemler (51 prosent) etter at de siste hjemlene er fordelt.

Office for Contemporary Art Norway styrker sitt bidrag til kunstnernes prosjektøkonomi ved å heve budsjettammen for prosjektstøtte til kunstnere som skal stille ut nye verk utenfor Norge, fra 1 millioner kroner i 2022 til 3 millioner kroner i 2023.

Etter pandemien

Kunstnerøkonomien er tema også i rapporten *Sterkere tilbake. Pandemiens konsekvenser for kultursektoren og mulige virkemidler for gjenoppbygging*, som daværende Kulturrådet og Norsk filminstitut lanserte i april 2022. I rapporten slås det fast at de visuelle kunstnerne før pandemien hadde den svakeste inntektssituasjonen sammenlignet med kunstnerbefolkningen for øvrig. Under pandemien hadde 20 prosent av de visuelle kunstnerne en negativ inntektsutvikling, 33 prosent hadde en positiv inntektsutvikling, mens 47 prosent hadde tilnærmet lik inntekt som tidligere.⁶ De visuelle kunstnernes sammensatte inntekter er med andre ord lave, men relativt stabile, selv under betydelig endrede forutsetninger.

En av årsakene til de visuelle kunstnernes stabile inntekter under pandemien kan være at offentlige støtteordninger ble styrket. Ekstra stipendhjemler, tilførte stimuleringsmidler til Norsk kulturfond og innkjøpsmidler til museene var noen av de viktigste ekstraordinære virkemidlene som ble rettet mot den frie delen av det visuelle kunstfeltet. Sammen med styrket privat kjøpekraft skapte innkjøpsmidlene en vekst i kunstmarkedet som kom de galleritilknyttede kunstnerne til gode. Rapporten *Kunst i tall 2021* viser at omsetningen av ny kunst steg fra 498 millioner i 2020 til 721 millioner i 2021.⁷

Sterkere tilbake la vekt på tapet av viktige faglige møteplasser og endrede forutsetninger for visning av samtidskunst under pandemien. Det internasjonale aktivitetsnivået ble betydelig redusert, og norske kunstnere fant alternative visningssteder utenfor de store byene, i midlertidige lokaler, i egne atelierer og på nett. Dette er tendenser som til en viss grad har vedvart i 2022, ifølge referater fra fagutvalgene i Kulturrådet.

Skeivt kulturår og miljøaktivisme

Skeivt kulturår var et viktig tema i det visuelle kunstfeltet i 2022. Markeringen begynte allerede i oktober 2021, med utstillingen *Wunderkammer* på Doga i Oslo i regi av organisasjonen Pride Art. Utstillingen besto av 600 verk av 150 kunstnere og representerte ifølge en uttalelse arrangørene ga til NRK, en tolkning av det skeive «innenfra», fra skeive selv.⁸ Arrangørene ser med andre ord visuell

⁴ <https://klassekampen.no/utgave/2022-10-27/ber-museer-betale>

⁵ <https://www.kulturradet.no/stotteordning/-/vis/arrangorstotte-visuell-kunst>

⁶ <https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/vis-publikasjon/-/sterkere-tilbake-pandemiens-konsekvenser-for-kultursektoren-og-mulige-virkemidler-for-gjenoppbygging>

⁷ <https://kulturdirektoratet.no/web/guest/vis-publikasjon/-/kunst-i-tall-2021>

⁸ https://www.nrk.no/kultur/_-nar-skeiv-kunst-skal-vises-frem_-sa-skjer-det-veldig-ofte-utenfra-1.15684717

kunst som et språk de ønsker tilgang til, og som de ønsker å definere selv. Dette er en holdning som viser seg flere steder, og som utfordrer de tradisjonelle betydningssskapende hierarkiene i feltet.

Skeivt kulturår ble i 2022 markert blant annet med utstillingene *Hvert øyeblikk teller – Følelser av aids* på Henie Onstad Kunstsenter, *Det skeive blikket* på Kode – Kunstmuseene i Bergen og *Knowledge Keepers* i Trondheim Kunsthall. Den sistnevnte utstillingen, med Elin Már Øyen Vister, Sissel M. Bergh og Carolina Caycedo, utgjorde et forsøk på å koble matrilinéære og skeive historier med vekt på urfolks historier. Kulturrådet hadde i 2021 og 2022 to runder med utlysninger av totalt 10 millioner kroner til arrangementer i forbindelse med Skeivt kulturår. Dette var overskudd fra Norsk Tipping AS, stilt til rådighet av Kulturdepartementet. Også søknader om prosjektstøtte på det visuelle kunstområdet i Norsk kulturfond var tydelig preget av markeringen.

Miljø og klima har stått sentralt i kunstfeltet de siste årene og ble i 2022 tematisert direkte i norske og nordiske kunstinstitusjoner. Ifølge nettstedsskriftet *Kunstkritikk* viste Moderna Museet i Stockholm i hele 2022 kun utstillinger som var lokalt bygget og produsert, dvs. uten klimabelastende transport.⁹ I november arrangerte Kulturbyrået Mesén seminaret «Kunst og bærekraft – avfall som råmateriale» i Skien.¹⁰

Den britiske organisasjonen Julie's Bicycle har beregnet det visuelle kunstfeltets utslipp av klimagasser globalt til rundt 70 millioner tonn CO₂-ekvivalenter per år.¹¹ Anslagsvis 26 prosent av dette kommer fra bygninger, kunsttransport og forretningsreiser, mens hele 74 prosent kommer fra besøksreiser. Det er med andre ord turismen knyttet til de store kunstinstitusjonene og kunsthendelsene som er det visuelle kunstfeltets største klimautfordring.

Museer og andre arenaer i det visuelle kunstfeltet ble brukt av aksjonister for å skape oppmerksomhet om klimakampen. Gruppen Stopp oljeletinga utførte i november to aksjoner i Oslo, en rettet mot Nasjonalmuseet og Edvard Munchs maleri *Skrik* (1893), og en rettet mot statuer i Vigelandsparken. Lignende aksjoner ble gjennomført internasjonalt. Det internasjonale museumsforbundet (ICOM) oppfordret i en pressemelding 11. november klimaaktivistene til å se museene som allierte, for best å utnytte deres potensial som bidragsytere til en bærekraftig utvikling.

Kollektiv tendens

Bærekraft i bred forstand var også tema for den toneangivende utstillingen *Documenta Fifteen* i Kassel i Tyskland i 2022. Utstillingen arrangeres hvert femte år, og den indonesiske kunstnergruppen ruangrupa hadde den kunstneriske ledelsen for den 15. utgaven. Biennalen var preget av en kollektiv ånd fremfor betydelige enkeltkunstnere. Også den samiske paviljongen under den 59. Veneziabiennalen utfordret ideen om det visuelle kunstfeltet som et eksklusivt og lukket kretsløp ved å ta opp den samiske tradisjonen for å lære fra samfunnets eldre. De tre kunstnerne – Pauliina Feodoroff, Måret Anne Sara og Anders Sunna – fikk derfor individuell veiledning fra henholdsvis Karen Ellen Marie Siri Utsi, Asta Mitkijá Balto og Ánde Somby.¹² Den kollektive tendensen merkes også i søknadene til Kulturrådet, og i 2023 vil den Oslo-baserte kunstnergruppen Tenthaus kuratere den 12. Momentumbiennalen på Galleri F15 i Moss. Gruppen har mottatt virksomhetstilskudd fra Norsk kulturfond siden 2017. Biennalen vil være «preget av en åpen, prosessorientert form for deltakelse og samarbeid, fokuserer [...] på lokale kontekster, utforskning av det kollektive og inkludering gjennom ulike former for deltakelse», heter det i en pressemelding fra Galleri F15.¹³

⁹ <https://kunstkritikk.no/transportstopp/>

¹⁰ <https://www.mesen.no/et-seminar-om-gjenbruk-avfall-i-kunstproduksjon>

¹¹ <https://juliesbicycle.com/wp-content/uploads/2022/01/ARTOFZEROv2.pdf>

¹² <https://oca.no/thesamipavilion>

¹³ <https://www.mynewsdesk.com/no/galleri-f15/pressreleases/momentum-12-annonserer-deltakere-3235572>

Visuell kunst i Norsk kulturfond i 2022

Rådets tilskuddsordninger for det visuelle kunstfeltet skal bidra til at det skapes og formidles visuell kunst av høy kvalitet på profesjonelle betingelser over hele landet. Tilskuddene skal bidra til bedre arbeidsvilkår for billedkunstnere, kunsthåndverkere og fotografer, og til å styrke arrangørene slik at kunsten får en tydeligere plass i samfunnet.

Fondets totale budsjetttramme på det visuelle kunstområdet var i 2022 på 77,3 millioner kroner. I tillegg ble det bevilget 5 millioner kroner i stimuleringsmidler. Av 1395 innkomne søknader mottok 606 tiltak og prosjekter tilskudd.

Søknader og tildelinger

Tilskuddsordning	Antall søknader	Antall tildelinger	Tildelingsprosent, søknader	Samlet søknadssum	Samlet tildelingssum	Tildelingsprosent, søknadsbeløp
Arrangørstøtte visuell kunst ¹	74	33	45 %	162 324 332	56 754 000	35 %
Kunstfaglige publikasjoner og manusutvikling ²	151	68	45 %	17 361 348	4 590 600	26 %
Kunstnerassistentordningen	46	14	30 %	19 770 000	4 340 000	22 %
Pilotprosjekt for distribusjon og formidling av kunst- og kunstnerbøker	36	8	22 %	10 814 750	1 600 000	15 %
Prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen ³	210	86	41 %	12 602 663	3 005 000	24 %
Prosjektstøtte til visuell kunst ⁴	857	382	45 %	142 665 586	24 966 000	17 %
Utstyrsstøtte til fellesverksteder og gjestekunstordninger	21	15	71 %	4 418 272	1 560 000	35 %
SUM	1395	606	43 %	369 956 951	96 815 600	26 %

1) Samlet tildelingssum gjelder kun tilsagn gitt for kommende år.

2) Samlet tildelingssum inkluderer kroner 250 000 gitt som tilsagn for kommende år.

3) Samlet tildelingssum inkluderer kroner 350 000 i ekstraordinære stimuleringsmidler og kroner 55 000 gitt som tilsagn for kommende år.

4) Samlet tildelingssum inkluderer kroner 4 650 000 i ekstraordinære stimuleringsmidler og kroner 4 155 000 gitt som tilsagn for kommende år.

Antall søknader til de seks tilskuddsordningene på det visuelle kunstområdet økte med sju prosent fra 2021 til 2022. Den mest markante oppgangen kom på prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen, der antall søknader økte med 23 prosent, fra 171 i 2021 til 210 i 2022. Også arrangørstøtte visuell kunst, kunstnerassistentordningen og prosjektstøtte visuell kunst opplevde en markant økning på henholdsvis 19, 15 og 10 prosent.

Etter et oppsving under koronapandemien var det i 2022 en reduksjon i antall søknader til tilskuddsordningene kunstfaglige publikasjoner og manusutvikling, og utstyrsstøtte til fellesverksteder og gjestekunstnerordninger. Den antatte årsaken er at mange kunstnere har viet seg til utadrettet arbeid etter pandemien, og at færre derfor setter i gang publikasjons- og utviklingsprosjekter.

Bredt fordelt prosjektstøtte

De tre prosjektstøtteordningene (prosjektstøtte visuell kunst, prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen og kunstfaglige publikasjoner og manusutvikling) mottok i 2022 hele 90 prosent av søknadene på det visuelle kunstområdet. Prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen retter seg kun mot kunstnere, mens de to andre ordningene retter seg mot både kunstnere og virksomheter. Det kan søkes om tilskudd til kunstproduksjon, kunstutstillinger, publikasjoner og andre formidlingstiltak. Den gjennomsnittlige søknadssummen på disse ordningene var i 2022 ca. 141 000 kroner. Det gjennomsnittlige tildelingsbeløpet var ca. 60 000 kroner. Ordningene er med andre ord under sterkt press, og de fleste søkerne mottar betydelig mindre tilskuddsbeløp enn hva de selv mener er nødvendig for å gjennomføre sine prosjekter. Resultatet er at produksjonene blir gjennomført på sparebluss, og at formidlingstiltak kuttes. I tillegg står kunstnerne i fare for å måtte velge mellom å gjennomføre et prosjekt eller ta ut honorar. I tiltaksplanen for 2023 gir fagutvalgene likevel uttrykk for at det er riktig med en forholdsvis bred spredning av tilskuddene. På den måten opprettholdes aktiviteten i feltet, og det blir mulig å gi tilskudd til aktører som representerer variasjon med hensyn til alder, kjønn, bakgrunn, geografisk tilhørighet og kunstneriske uttrykk. Rådet har gjentatte ganger påpekt behovet for å styrke prosjektstøtteordningene for å imøtekomme behovet i feltet.

Søknadene til prosjektstøtteordningene viser at norsk kunstliv er preget av et bredt uttrykksmangfold og vidt forskjellige kunstneriske perspektiver. Rendyrkede, mediespesifikke praksiser innen blant annet tegning, maleri, film, fotografi og kunsthåndverk er fortsatt utbredt. Samtidig arbeider mange kunstnere med installasjoner der blant annet skulptur, keramikk og tekstil kombineres med digital teknologi, tekst, lyd og film i store, flermediale totalinstallasjoner. Denne flermediale og tverrkunstneriske praksisen er kostnadskrevene og skaper økt press på prosjektstøtteordningene.

Rundt to tredeler av kunstnerne som søker prosjektstøtte visuell kunst, er kvinner. Dette speiler kvinnedominansen blant visuelle kunstnere generelt. Ifølge den siste kunstnerundersøkelsen var 74 prosent av de visuelle kunstnerne kvinner.¹⁴

De fleste søkerne er bosatt i de sentrale byområdene. Prosjektene de søker tilskudd til, gjennomføres derimot over hele landet. Når det gjelder visningssteder, kommer hele 64 prosent av søknadene fra Oslo, Viken og Vestland. 36 prosent kommer fra landets øvrige åtte fylker. Utvalget balanserer til en viss grad den geografiske konsentrasjonen rundt de to største byene ved å prioritere tilskudd til fylker med få søknader. I 2022 gikk 60 prosent av tildelingene til Oslo, Viken og Vestland, mens 40 prosent gikk til Agder, Innlandet, Møre og Romsdal, Nordland, Rogaland, Troms og Finnmark, Trøndelag og Vestfold og Telemark.

Hovedregelen opphevet

I 2008 innførte Kulturdepartementet den såkalte hovedregelen, et pålegg om at institusjoner med fast årlig tilskudd over statsbudsjettet normalt ikke kunne motta prosjektilskudd fra Kulturfondet. Rådet har vært pålagt å rapportere til departementet hvert år hvordan regelen er fulgt opp. Etter anmodning fra rådet ble hovedregelen opphevet i 2022. Rådet ønsker fortsatt å være tilbakeholdent med å ta ansvar for virksomheter som har fast statstilskudd. Men heretter kan fagutvalgene selvstendig vurdere søknader fra slike virksomheter med hensyn til ordningenes formål og kriterier, og på faglig grunnlag avgjøre når det er ønskelig å bidra til prosjekter eller utviklingstiltak ved virksomhetene. Når fagutvalgene for visuell kunst vurderer søknader fra virksomheter med statstilskudd, støtter de seg til følgende formulering i retningslinjene: «Ved søknader fra slike virksomheter blir det lagt vekt på (1) om tiltaket fremmer utvikling av det visuelle kunstfeltet, (2) om tiltaket ligger utenfor virksomhetens kjerneoppgaver, (3) virksomhetens egeninnsats/bidrag til tiltaket, og (4) nivået på virksomhetens årlige statstilskudd.»

---

¹⁴ <https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/kunstnerundersokelsen-2013/2631/> (side 41)

Bortfallet av hovedregelen resulterte i et økt antall søknader og tildelinger til virksomheter med statstilskudd. Våren 2022 mottok prosjektstøtte visuell kunst 17 søknader fra slike virksomheter. 6 fikk tilskudd. Høsten 2022, etter at de nye retningslinjene ble gjort gjeldende, mottok ordningen 24 søknader. 13 fikk tilskudd. Når Kulturfondet får søknader fra virksomheter med statstilskudd, er det relativt ofte i forbindelse med prosjekter rettet mot barn og unge. Totalt 8 av 19 prosjekttilskudd til virksomheter med statsstøtte hadde et slikt formål.

Økt press på arrangørstøtteordningen

Tilskuddsordningen arrangørstøtte visuell kunst har eksistert under dette navnet siden 2021. Ordningen het tidligere arrangørstøtte til kunstnerdrevne visningssteder og festivaler og ble utvidet med ti virksomheter da ordningen driftsstøtte visuell kunst ble nedlagt. Samtidig fikk den nye retningslinjer og navnet arrangørstøtte visuell kunst.

Hensikten med de nye retningslinjene var blant annet å skape en mer åpen ordning, slik at aktørene i det visuelle kunstfeltet selv kan definere hvilken type arrangører det er behov for. Etter to runder med behandlinger av søknader til den nye ordningen begynner det å bli tydelig hvilken type virksomheter som oppnår støtte. Blant de 52 mottakerne av tilskudd i 2022 var det 32 visningssteder, 16 festivaler og 11 verksteder. Et mindre antall var atelierhus, produsenter og bok- og nettverksaktører. 13 av tilskuddsmottakerne kombinerte flere av disse funksjonene, for eksempel Aldea i Bergen, som er både atelierhus, verksted og visningssted, og Stiftelsen Trondheim Elektroniske Kunstsenter, som er både verksted, festival og visningssted.

Søknadene som kom inn i 2022, viser at endringene har gitt et økt press på ordningen. Antall søkere økte med 19 prosent, fra 62 i 2021 til 74 i 2022. Omsøkt beløp økte med hele 77,5 prosent. Dette viser at det er stor aktivitet og høye ambisjoner i det visuelle kunstfeltet. Den økonomiske rammen for ordningen var den samme som i 2021, og dette skapte en utfordrende situasjon for arrangørutvalget. Utvalget bevilget tilskudd til 33 av de 74 søkerne. Elleve virksomheter fikk redusert sitt tilskudd i forhold til tidligere bevilgninger. En av årsakene til disse kuttene var behovet for å frigjøre midler til nye søkere. To søkere ble tildelt arrangørstøtte for første gang. Dette er Praxis i Oslo og Sandefjord Kunstforening.

Flere av virksomhetene som fikk en reduksjon i sitt tilskuddsnivå, har tilhold i Bergen. Fem av disse sendte i etterkant av behandlingsrunden et felles brev til Kulturrådet, der de påpekte den negative effekten av reduksjonen i deres tilskudd. I sine budsjettsøknader til Kulturdepartementet har rådet de siste årene understreket behovet for å styrke ordningen.

To ekstraordinære utlysninger

Kulturrådet initierte i 2022 to ekstraordinære satsinger på det visuelle kunstområdet. Den første, pilotprosjekt for distribusjon og formidling av kunst- og kunstnerbøker, har til hensikt å kartlegge og å prøve ut innovative strukturer for distribusjon og formidling, slik at kunstbøkene kan nå ut til flere. Kunstbøker har vært et satsingsområde for Kulturrådet de siste årene, og rådet ser det som viktig at disse bøkene får en videre distribusjon. Pilotprosjektet ble utlyst i mai 2022 og markedsført med et digitalt informasjonsmøte med 50 deltakere. Det kom inn 36 søknader, og 1,6 millioner kroner ble fordelt på 8 tilskuddsmottakere. Satsingen vil bli avsluttet med et oppsummerende seminar i 2024.

Den andre satsingen, mangfold i det visuelle kunstfeltet, er rettet mot prosjekter som fremmer samarbeid, utvikler nettverk og skaper møteplasser for et åpent og mangfoldig kunstliv. Utlysningen har blitt utformet i dialog med sentrale aktører i det visuelle kunstfeltet, etter et innspillmøte i Kulturrådet i april 2022. Midlene utlyses våren 2023. Satsingen har en budsjetteramme på 3 millioner kroner.

Dialog med feltet

Faglig utvalg for visuell kunst og arrangørutvalget for visuell kunst arrangerte i 2022 tre dialogmøter med interesseorganisasjonene i det visuelle kunstfeltet. Til disse møtene inviteres blant annet kunstnerorganisasjonene Norske Billedkunstnere, Forbundet Frie Fotografer, Norske Kunsthåndverkere og Sámi Dáiddačehpiid Searvi, og arrangørorganisasjonene Norske Kunstforeninger, Kunsthallene i Norge og Kunstsentrene i Norge. Kulturdepartementet, Office for Contemporary Art Norway, KORO og andre statlige aktører er til stede som observatører. Dialogmøtene bidrar til informasjonsutveksling mellom Kulturrådet og kunstfeltet og gir aktørene i feltet økt kunnskap om Kulturrådets prosjekter. Fagutvalgene arrangerte også tre dialogmøter med søkere i henholdsvis Bergen (arrangører), Lofoten (kunstnere) og på nett (i anledning satsingen på kunstbokdistribusjon).

Kulturrådets sekretariat iverksatte i tillegg en ny satsing på digitale informasjonsmøter om tilskuddsordningene, ca. en måned før hver av årets fire søknadsfrister. Møtene ble besøkt av 60–80 tilhørere. Digitale møter som dette sikrer lik tilgang til informasjon for alle søkere, er tilgjengelige for kunstnere og fagfolk over hele landet og medvirker på den måten til at terskelen for å søke tilskudd fra Norsk kulturfond blir lavere.

Forskning og utvikling

Kulturrådet mottok i 2022 evalueringen av kunstnerassistentordningen fra Telemarksforskning. Mari Torvik Heian, Åsne Dahl Haugsevje og Roy Aulie Jacobsen sto bak rapporten *Unge kunstnerskap i utvikling*, som ble lansert med et seminar på Kunstnernes Hus i Oslo 20. april.¹⁵ Heian presenterte rapporten, som konkluderer med at ordningen i det store og hele fungerer godt og etter hensikten. Forskerne kom likevel med en rekke råd, knyttet til rolleavklaring, målgruppe og rekruttering, rapporteringsrutiner og arbeidsoppgaver, samarbeid og kompetanseoverføring. To av disse forslagene møter begrensninger i dagens praksis, men kan på sikt ha betydelige konsekvenser for forvaltningen av Kulturfondet. Dette gjelder forslaget om å vurdere behovet for samisk og engelsk informasjon, og forslaget om å gi begrunnelser for avslag. Sekretariatet tar med seg disse momentene i den langsiktige utviklingen av ordningen og av fondet. Forslagene er nærmere presentert i oppsummeringen av kunstnerassistentordningen i del 3 (side 21).

Kulturrådet har bevilget midler til ytterligere to kunnskapsprosjekter som skal igangsettes i 2023. Det ene er en utredning av spørsmålet om håndtering av arkiv og samlinger etter avdøde kunstnere. Det andre er en samlet evaluering av alle tilskuddsordningene for visuell kunst i Norsk kulturfond.

Kulturrådet mener at det er et stort behov for en slik helhetlig evaluering av porteføljen. Årsaken er et generelt og vedvarende inntrykk av at ordningene ikke er tilpasset feltets behov, verken strukturelt eller økonomisk. Rådet påpeker at strukturene i det visuelle kunstfeltet er uoversiktlige, og at finansieringskildene er sammensatt. De kunstneriske praksisene er dessuten i endring. Spørsmålet rådet reiser, er hvordan tilskuddsordningene best kan organiseres så man kan løfte ulike praksiser, sikre at Kulturfondets formål oppnås, og bidra til en bedre kunstnerøkonomi. Skal man kunne treffe gode beslutninger om videre utvikling, trengs et godt kunnskapsgrunnlag.

Det har ofte blitt påpekt at visuell kunst har en forholdsvis liten andel av Kulturfondet, og at tilskuddsnivået er for lavt. I stortingsmeldingen om visuell kunst i 2012 heter det at «det er en stor forskjell på tilskuddsnivået på visuell kunst sammenlignet med de andre kunststartene i Norsk kulturfond», og at «den totale avsetning til visuell kunst er [...] inndelt i tilskuddsposter som hver for seg utgjør relativt beskjedne beløp». Ti år senere er situasjonen den samme. Avsetningen til visuell kunst var i 2022 ca. 77 millioner kroner, mens avsetningen til litteratur, musikk og scenekunst i snitt utgjorde ca. 242 millioner kroner per fagområde.

---

¹⁵ <https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/vis-publikasjon/-/unge-kunstnerskap-i-utvikling>

De begrensede økonomiske ressursene gjør det utfordrende for Kulturrådet å svare på behovene i det visuelle kunstfeltet. Rådet vedtok derfor i desember 2022 å sette av 3 millioner kroner til et kunnskapsprosjekt som omfatter både en *utredning* av kunstneriske, strukturelle og økonomiske forhold for produksjon og formidling i det visuelle kunstfeltet og en *evaluering* av tilskuddsordningene i Norsk kulturfond. Kunnskapsoppdraget utlyses medio 2023 og forventes å være gjennomført i 2026.

Virksomheter av pandemi og krig

På tross av økt antall søknader om prosjekt- og arrangørtilskudd bærer det visuelle kunstfeltet preg av to år med delvis nedstengning av samfunnet under koronapandemien, fra mars 2020 til februar 2022, og den påfølgende krigen i Ukraina, fra februar 2022. Søknader til fondet viser at den internasjonale aktiviteten fortsatt er lav, og enkelte tilskuddsmottakere søker fortsatt om utsettelse av rapportering. Også søknadene om tilskudd til tiltak rettet mot barn og unge er lavere enn før pandemien. Krigen merkes på økte kostnader, for både kunstnerne og arrangørene, ikke minst til strøm. Norske Kunsthåndverkere sendte 9. august 2022 et brev til Stortinget og regjeringen og argumenterte for et akutt behov for strømstøtte til kunsthåndverkere og glasshytter.¹⁶ Arrangørene som reagerte på reduserte tilskudd, fremhevet at kuttene rammer ekstra hardt fordi de faller sammen med høy prisvekst.¹⁷

Under pandemien i 2021 og 2022 ble det visuelle kunstområdet i Kulturfondet tildelt totalt 23,9 millioner kroner i ekstraordinære stimuleringsmidler. Dette ga en markant økt tildelingsprosent. I de tre årene før pandemien – 2018, 2019, 2020 – fikk gjennomsnittlig 34 prosent av søkerne til ordningen prosjektstøtte visuell kunst positivt svar på søknaden. I 2021 og 2022 fikk gjennomsnittlig 46 prosent av søkerne innvilget tilskudd. Fagutvalgene merket mot slutten av 2022 fraværet av stimuleringsmidler, og uttrykte bekymring for om ordningen i fremtiden vil ha en økonomisk ramme som svarer til feltets behov.

Bruk av årets budsjett

Tilskuddsordning	Budsjett	Justeringer ¹	Til disposisjon	Tilsagn fra tidligere	Tildelinger i 2022	Særlige tiltak ²
Arrangørstøtte visuell kunst	42 740 000	0	42 740 000	42 740 000	0	0
Kunsthøgskolepublikasjoner og manusutvikling	4 160 000	0	4 160 000	0	4 160 000	0
Kunstner-assistentordningen	4 340 000	0	4 340 000	0	4 340 000	0
Prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen	2 600 000	350 000	2 950 000	0	2 950 000	0
Prosjektstøtte visuell kunst	21 861 000	4 650 000	26 511 000	4 363 000	19 337 000	2 652 000
Utstyrstøtte til fellesverksteder og gjestekunstnerordninger	1 560 000	0	1 560 000	0	1 560 000	0
SUM	77 261 000	5 000 000	82 261 000	47 103 000	32 347 000	2 652 000

1) Ekstraordinære stimuleringsmidler.

2) Kroner 2 500 000 satt av til evaluering av tilskuddsordningene, samt kroner 152 000 satt av til mangfoldssatsing.

¹⁶ <https://norskekunsthåndverkere.no/https%3A//norskekunsthåndverkere.no/politiske-dokumenter>

¹⁷ Brev fra Tag Team Studio, Lydgalleriet, VOLT, Performance Art Bergen og Foreningen Trykkeriet til Kulturrådet, 14. desember 2022.

Perspektiver fremover

I områdeplanen for visuell kunst for 2022–2024 er Kulturrådet opptatt av å styrke tilskuddsordningene, særlig prosjektstøtteordningene og arrangørstøtten. Behovet blir årlig meldt til Kulturdepartementet gjennom Kulturrådets budsjettsøknad. For 2023 ba Kulturrådet om en styrking av disse ordningene med 30 millioner kroner. Stortingets budsjettvedtak ga ikke rom for en slik økning, men kun en mindre prisjustering på ca. 3 prosent, eller 2,5 millioner kroner.

For å gi dette arbeidet mer tyngde har Kulturrådet vedtatt en koordinert og langsiktig innsats for å løfte det visuelle kunstfeltet i Norsk kulturfond. Arbeidet med en ekstern evaluering av ordningene og de årlige budsjettinnspillene til Kulturdepartementet inngår her og skal suppleres med en punktvis kunnskapsinnhenting, dialog med feltet og ulike forsøksprosjekter.

Del 3 – Fagutvalgene og tilskuddsordningene

Faglig utvalg for visuell kunst

Faglig utvalg for visuell kunst består av seks medlemmer. Samlet har utvalget kunnskap om kunstproduksjon, utstillingsproduksjon, kuratorvirksomhet, kunsthistorie, tekstproduksjon, kunst og teknologi samt formidling. Utvalget behandler ordningene prosjektstøtte visuell kunst (søknader fra enkeltkunstnere/kunstnergrupper), prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen, kunstfaglige publikasjoner og manusutvikling samt kunstnerassistentordningen.

Utvalget besto i 2022 av:

- Marianne Bjørnmyr (Nordland, leder)
- Jarle Strømodden (Oslo, nestleder)
- Sissel M. Bergh (Trøndelag)
- Daisuke Kosugi (Agder)
- Astrid Sleire (Vestland)
- Ayatgali Tuleubek (Oslo)

Arrangørutvalget for visuell kunst

Arrangørutvalget for visuell kunst består av seks medlemmer. Samlet har utvalget bred oversikt over feltet og dets infrastruktur, og sammensetningen sørger for erfaring fra institusjonsvirksomhet, selvorganisering, kuratorvirksomhet og mangfoldsarbeid. Utvalget behandler ordningene prosjektstøtte visuell kunst (søknader fra institusjoner/organisasjoner), arrangørstøtte for visuell kunst samt utstyrsstøtte til fellesverksteder og gjestekunstnerordninger.

Utvalget besto i 2022 av:

- Rikke Komissar (Oslo, rådsmedlem, leder)
- Javier Barrios (Oslo, nestleder)
- Kristoffer Dolmen (Nordland)
- Merete Jonvik (Rogaland)
- Anngjerd Rustand (Vestland)
- Reinhold Ziegler (Møre og Romsdal)

Arrangørstøtte visuell kunst (Arrangørutvalget for visuell kunst)

Formålet med ordningen er å styrke, opprettholde og utvikle arrangører i det visuelle kunstfeltet gjennom langsiktig virksomhetsstøtte. Med arrangører menes blant annet visningssteder, festivaler, verksteder, atelierhus og produsenter. Ordningen skal sikre bred formidling over hele landet av profesjonell samtidskunst og bidra til et mangfold av kunstuttrykk av høy kvalitet. Ordningen skal også bidra til faglig utvikling og forutsigbarhet i programmering, planlegging og drift.

Ordningen er delt i to kategorier. Kategori 1 er startnivået, et flerårig utviklingstilskudd. For å kunne motta slikt tilskudd må arrangørene kunne vise til gjennomførte prosjekter og aktiviteter i minimum ett år. Kategori 2 er et langsiktig virksomhetstilskudd, og her er kravene til profesjonell drift, langsiktige mål og faglig betydning utover et lokalt nedslagsfelt høyere enn i kategori 1.

Søknader og tildelinger

	2018	2019	2020	2021	2022
Antall søknader	28	66	46	62	74
Antall tildelinger	8	31	17	29 (19/10)	33 (22/11)
Tildelingsprosent, søknader	29 %	20 %	37 %	47 %	45 %
Samlet søknadssum	22098927	108453292	59989632	91464202	162324332
Tildelt sum årets søknader ¹	2840000	36412000	11720000	35030000	56754000
Tildelingsprosent, søknadssum	13 %	34 %	20 %	38 %	35 %

1. Det gis utelukkende tilsagn for kommende år.

Tendenser og analyser

Tilskuddsordningen arrangørstøtte visuell kunst ble vesentlig endret i 2021. Ordningen het tidligere arrangørstøtte til kunstnerdrevne visningssteder og festivaler og ble utvidet med ti virksomheter da ordningen driftsstøtte visuell kunst ble nedlagt. I tillegg til nytt navn fikk ordningen også nye retningslinjer. 2022 var det andre året med søknadsbehandling på den fornyede ordningen.

Det totale søknadstallet økte med 19 prosent, fra 62 i 2021 til 74 i 2022. Søknadssummen økte med hele 78 prosent, fra 91,5 til 162,3 millioner kroner. Dette viser at det er stor aktivitet og høye ambisjoner i det visuelle kunstfeltet. På grunn av ordningens stramme budsjetttramme måtte fagutvalget gjøre strenge vurderinger, og utvalget bemerket at årets runde opplevdes om spesielt krevende. I tillegg til økt antall søknader var runden preget av et høyt nivå på søknadene. Det var dermed stor konkurranse om midlene.

Ordningens kategori 1 bygger på den tidligere ordningen for kunstnerdrevne visningssteder og festivaler. Her ble det i 2022 gitt 22 tilskudd. Kun to av disse var nye: Praksis, i Oslo, og Sandefjord Kunstforening. Blant de 20 som ble videreført fra 2021, fikk 11 en reduksjon i tilskuddet, primært på grunn av den stramme budsjetttrammen. Flere av søkerne som fikk en reduksjon i sitt tilskuddsnivå, har tilhold i Bergen. Fem av disse sendte i etterkant av behandlingsrunden et felles brev til Kulturrådet, der de påpekte den negative effekten av reduksjonen i deres tilskudd.

Ordningens kategori 2 bygger på den tidligere driftsstøtteordningen. I denne kategorien ble alle de ti eksisterende tilskuddsmottakerne videreført. Ni ble videreført med prisjustering, mens én tilskuddsmottaker fikk redusert sitt tilskuddsnivå og et varsel om mulig utfasing. Visningsstedet Entrée i Bergen, som tidligere har fått tilskudd over kategori 1, fikk for første gang tilskudd over kategori 2. Dette gir virksomheten større økonomisk forutsigbarhet.

Utvalget trakk frem at ordningens portefølje har et sterkt innslag av tilskuddsmottakere med tilknytning til kunst og ny teknologi. Dette gjelder blant annet Lydgalleriet, Pikkse, Atelier Nord, Bergen senter for

elektronisk kunst og Trondheim Elektroniske Kunstsenter. Andre tilskuddsmottakere, som Kunsthall Grenland, S12 og Ram galleri, legger til rette for materialbasert kunstproduksjon. Utvalget fremhevet også Guttormsgaards arkiv og Entrée, to tilskuddsmottakere som på hver sin måte har en særskilt betydning i sitt lokalmiljø henholdsvis på Blaker i Lillestrøm kommune og i Bergen.

Arrangørene som mottar tilskudd, speiler ordningens brede profil. Blant de 52 mottakerne som fikk tilskudd fra ordningens 2022-avsetning, var det 32 visningssteder for samtidskunst, 16 festivaler og 11 verksteder. I tillegg ble det gitt tilskudd til produsenter, nettverksaktører, aktører innen kunstbokfeltet og ett atelierhus. Se tabell for detaljer.

Typen arrangører

2022	Kat. 1	Kat. 2	Totalt
Visningssteder	26	6	32
Festivaler	13	3	16
Verksted	8	3	11
Produsenter	3	2	5
Bokaktører	1	1	2
Nettverksaktører	1	0	1
Atelierhus	1	0	1
Sum	53	15	68

Kategori 1 - flerårig utviklingstilskudd.

Kategori 2 - langsiktig virksomhetstilskudd.

Merk: I 2022 var det totalt 42 tilskuddsmottakere i kategori 1 og 10 tilskuddsmottakere i kategori 2. Årsaken til at summen i hver kategori er høyere i denne tabellen, er at noen arrangører kombinerer flere funksjoner; de er for eksempel både produsenter og visningssteder.

Geografisk spredning

Langt de fleste søknadene til ordningen kommer fra Oslo og Vestland fylke. Vestland har også den høyeste tildelingsprosenten. 69 prosent av søkerne fra Vestland (11 av 16) ble innvilget tilskudd i 2022. Totalt mottok Oslo og Vestland 69 prosent av midlene som ble bevilget i årets søknadsrunde. Bakgrunnen for denne dominansen er kunstnertettheten i landets to største byer.

Også Trøndelag, Vestfold og Telemark og Troms og Finnmark har høy tildelingsprosent. I disse fylkene ble mellom 50 og 67 prosent av søkerne innvilget tilskudd. Viken hadde åtte søkere og kun én tildeling i 2022. Dette ga en tildelingsprosent på 13 prosent og kun 3 prosent av de samlede midlene. Se tabell for detaljer om geografisk spredning av midlene til ordningen.

	Søknader	Tildelinger	Tildelingsprosent antall	Andel av samlet antall søknader	Andel av samlet antall tilskudd
Agder	1	0	0 %	1 %	0 %
Innlandet	5	1	20 %	7 %	3 %
Møre og Romsdal	2	0	0 %	3 %	0 %
Nordland	5	2	40 %	7 %	6 %
Oslo	25	12	48 %	34 %	36 %
Rogaland	4	1	25 %	5 %	3 %
Troms og Finnmark	2	1	50 %	3 %	3 %
Trøndelag	3	2	67 %	4 %	6 %
Vestfold Telemark	3	2	67 %	4 %	6 %
Vestland	16	11	69 %	22 %	33 %
Viken	8	1	13 %	11 %	3 %
Sum	74	33	44 %	100 %	100 %

Tilpasning og utvikling

Arrangørutvalget for visuell kunst har en pågående diskusjon om ordningens profil. Under årets behandlingsrunde diskuterte utvalget flere typer søkere, blant annet tilskuddsmottakerne som arrangerer atelierrunder. Det ble uttrykt noe usikkerhet med tanke på nedslagsfeltet og publikumstilfanget for disse festivalene. Utvalget diskuterte også om kunstbokforlag skal prioriteres, og mener at den nåværende innretningen og budsjettammen ikke gjør ordningen spesielt godt egnet for denne typen virksomhetsstøtte. Det ble fremholdt at søkere som nesten utelukkende arrangerer gjestekunstneropphold, ikke kan forvente å bli prioritert til arrangørstøtte visuell kunst.

Sekretariatet mener ordningens nye retningslinjer fungerer bra, men det kommer enkelte tilbakemeldinger fra søkere som opplever dem som komplisert. Det legges opp til at retningslinjene skal justeres med tanke på dette i 2024, etter tredje behandlingsrunde høsten 2023.

Den kommende evalueringen av tilskuddsordningene for visuell kunst i Kulturfondet vil gi et eksternt blick på arrangørstøtteordningen. Ordningene vil også bli sett i relasjon til institusjoner som mottar tilskudd over statsbudsjettet, samt til behovene i det visuelle kunstfeltet generelt.

Kunstfaglige publikasjoner og manusutvikling (Faglig utvalg for visuell kunst)

Ordningen skal bidra til å styrke produksjon av publikasjoner som presenterer og/eller analyserer aktuelle problemstillinger innen samtidskunst og kunstteori. Det gis støtte til fotobøker, bøker om teori, monografier, kunstnerbøker, større utstillingskataloger, bok- eller magasinserier, ulike hybridbøker og fanziner. Manusutviklingsstøtten er en viktig del av ordningen og skal stimulere skribenter til å skrive grundige tekster om samtidskunst.

Søknader og tildelinger

	2018	2019	2020	2021	2022
Antall søknader	150	157	185	187	151
Antall tildelinger	55	57	73	86	68
Tildelingsprosent, søknader	36 %	36 %	39 %	45 %	45 %
Samlet søknadssum	14 248 027	16 553 197	26 126 991	22 027 591	17 361 348
Tildelt sum årets søknader ¹	4 000 000	4 000 000	4 000 000	5 887 000	4 590 600
Tildelingsprosent, søknadssum	28 %	24 %	15 %	26 %	26 %

1. 2021: Inkludert stimuleringsmidler, kroner 1 900 000.

2022: Inkludert stimuleringsmidler, kroner 650 000 og tilsagn for kommende år, kroner 250 000.

Tendenser og analyser

Det var en økning i antall søknader til ordningen under koronapandemien i 2020 og 2021. I 2022 er antall søknader tilbake til normalen fra før pandemien. Utvalget fremholder at søknadene holder høy kvalitet og er svært variert, og at flere godt utviklede bokprosjekter kunne ha mottatt støtte. Ordningen har ikke fått vesentlig økte budsjetttrammer siden den ble opprettet i 2016, bortsett fra midlertidig tilførsel av stimuleringsmidler under koronapandemien i 2021 og 2022.

Publikasjoner av og om kunsthåndverkere var fremtredende i 2022. Keramikeren Nina Malterud lanserte boka *Materielle påstander* i forbindelse med en større separatutstilling ved Kode i Bergen våren 2022. Tulla Eliason oppsummerer sitt 45-årige kunstnerliv i boka *En keramisk reise*. Både selve boka og manuset til hovedforfatter Lars Elton mottok støtte. Heidi Bjørgans *The Story of an Affair* presenterer hennes eksperimentelle arbeid innen keramikk samt hennes virke som kurator. Også tekstilkunst var sterkt representert, blant annet med større publikasjoner om Britta Marakatt-Labba, Kari Steihaug og Cato Løland.

Antologier har ofte en teoretisk tilnærming. I *Kunstsentrenes vekselstrøm* tar 13 forfattere opp utfordringer de 15 kunstsentrene i Norge står overfor. Boka *In Character: Your ticket to the art world*, utgitt av PRAKSIS, har som mål å engasjere ungdommer / unge voksne til å ta plass i samtidskunstheltet. *En kopp gir ti tilbake – Samarbeid 1992–2022* er viet Søsna Jørgensen og Geir Tore Holms kollektivistiske måte å nærme seg kunsten på.

Antall søknader om utgivelse av fotobøker økte i 2022. Nyutdannede Aksel-Dev Dhunsis *Maskin Taal / Ankon Dekhi* tar for seg indisk tekstilindustri. Boka *Revitalisering og dekolonisering i Såpmi*. Ola Røe: *Fotografier 1979–2019* får frem endringene i samiske samfunn og i samepolitikken etter Alta-aksjonen i 1979.

Ordningen dekker både bøker om kunst og bøker som kunst. De førstnevnte er lett å kategorisere som sakprosa og billedbøker, men bøker som kunst, såkalte kunstnerbøker, unndrar seg en klar definisjon. Barbara Czaprans kunstnerbok *Layered* er et eksempel. Den viser en taktil og intuitiv tilnærming til bokmediet, med unikt valg av papir og design. Et annet eksempel er *I get along with you very well* av Vanessa Baird, som er selvbiografisk og skildrer vanskelige overganger i livet.

Manusutviklingsstøtten spenner vidt og er viktig med hensyn til rekruttering av skribenter om visuell kunst. I 2022 ble det blant annet gitt tilskudd til et kommende bokprosjekt kalt *Minnesmerker etter 22. juli – konflikt, myte og materialitet*, til kritikeren Kjetil Røeds kommende bok *Fra punktum til kolon* og til kurator Leif Magne Tangens tekst til en større bok om Hans Roger Mathisens kunstnerskap. I den sistnevnte publikasjonen blir samisk kultur og historie formidlet gjennom blant annet tegninger, maleri, grafikk og dokumentasjon av skuespill.

Tilpasning og utvikling

Mange publikasjoner som mottar tilskudd fra ordningen, mangler tilfredsstillende distribusjon. For å bedre dette utlyste Kulturrådet i 2022 et pilotprosjekt for formidling og distribusjon av kunst- og kunstnerbøker.

Kunstnerassistentordningen (Faglig utvalg for visuell kunst)

Ordningen skal gi kunstnere i etableringsfasen anledning til å arbeide som assistent for en mer etablert kollega i en 50 prosent stilling. Målet er å utvikle unge kunstnerskap, bidra til erfarings- og kompetanseoverføring mellom etablerte og nyutdannede kunstnere samt å profesjonalisere og øke inntektsmulighetene for begge parter. Det kan søkes om tilskudd til en assistentstilling i ett eller to år.

Søknader og tildelinger

	2018	2019	2020	2021	2022
Antall søknader	34	59	47	40	46
Antall tildelinger ¹	14	14	13	14	14
Tildelingsprosent, søknader	41 %	23 %	27 %	22 %	30 %
Samlet søknadssum	9962000	23 520 000	14700000	18 600 000	19 770 000
Tildelt sum årets søknader	4 100 000	4 200 000	4 200 000	4200000	4 340 000
Tildelingsprosent, søknadssum	41 %	17 %	29 %	22 %	22 %

1) 2020: En søker fikk i 2019 toårig støtte, derav kun 13 nye tildelinger i 2020.

Tendenser og analyser

Antall søknader til ordningen var i 2022 46, en oppgang på 15 prosent fra 2021. 14 kunstnere, eller 30 prosent av søkerne, mottok tilskudd. Tilskuddet er på en fast sum, i 2022 kroner 310 000 per bevilgning. Midlene skal gå til å dekke lønn og sosiale utgifter i forbindelse med ansettelsen. Overskytende beløp er tilskudd til den etablerte kunstnerens administrative utgifter.

Det var i 2022 særlig mange søknader fra kunstnere som jobber med materialbasert kunst som tekstil, keramikk, metall og glass. Tre søkere med tyngdepunkt i tekstil fikk tilskudd. Det var i 2022 også flere sterke søknader fra kunsthåndverkere. To ble innvilget assistent, begge med base i Nordland fylke.

Ytterligere ett tilskudd ble gitt til Nord-Norge: til Troms og Finnmark. Ellers ble det gitt tilskudd til én kunstner i Viken, resten var basert i Oslo. Dette utgjør en tildelingsprosent på 71 prosent til Oslo, som er høyt, men som reflekterer søknadsmassen. En årsak til at tyngdepunktet i søknader og tildelinger ligger i Oslo, kan være at det er lettere for de etablerte kunstnerne å finne assistent der. Det er betydelig større tetthet av kunstnere i de store byene enn i distriktene.

Søkerne til ordningen kommer fra ulike kulturer og miljøer, og særlig blant assistentene er det et stort mangfold. Seks av de som ble tildelt stilling som assistent, er fra utlandet. Tre kommer fra land utenfor EU/EØS-området.

I søknadsbehandlingen la utvalget vekt på assistentens motivasjon, den etablerte kunstnerens potensial som arbeidsgiver og kvaliteten i begge kunstnerskapene. Også partenes rolleforståelse ble vurdert som et viktig kriterium ved tildeling.

Ingen søkere ble tildelt toårig assistentstøtte i 2022. Men fem av kunstnerne som fikk assistent i 2021, og som søkte forlengelse, fikk innvilget dette. Utvalget valgte på denne måten å satse langsiktig, noe som underbygger ordningens formål med å utvikle kunstnerskap.

Tilpasning og utvikling

Kulturrådet mottok i 2022 evalueringen av kunstnerassistentordningen fra Telemarksforskning. *Unge kunstnerskap i utvikling* ble lansert med et seminar på Kunstnernes Hus i Oslo 20. april. Mari Torvik Heian fra Telemarksforskning presenterte rapporten, og kunstnerne Per Kristian Nygård og Apichaya Wanthiang presenterte sine erfaringer sammen med sine respektive assistenter, Eva Ballo og Jasmin Christensson. I paneldebatten *Kunstnerøkonomi og profesjonalisering* deltok Mari Torvik Heian, Apichaya Wanthiang, Lotte Konow Lund (også kunstner), Steffen Håndlykken fra Unge Kunstneres Samfund og Torstein Tvedt Solberg, kulturpolitisk talsperson for Ap på Stortinget.

Hovedkonklusjonen i evalueringen er at ordningen i det store og hele fungerer godt og etter hensikten: «I tråd med ordningens tre hovedmål bidrar den 1) til å utvikle unge kunstnerskap, 2) til erfarings- og kompetanseoverføring mellom etablerte og uetablerte kunstnere og 3) til profesjonalisering og styrkede inntjeningsmuligheter for kunstnerne», skrev Telemarksforskning.¹⁸ Forskerne anbefalte å videreføre ordningen med samme navn som i dag, og at det fortsatt skal være den etablerte kunstneren som ansetter assistenten i 50 prosent stilling.

Forskerne kom med en rekke forslag til utvikling av ordningen. De anbefalte å styrke informasjonsarbeidet, både til assistentene og til de etablerte kunstnerne. Noe av dette er avhjulpet med publikasjonen *9 til 5 – En håndbok for kunstnerassistentordningen*, som Unge Kunstneres Samfund ga ut i januar 2023.¹⁹ Saksbehandlere fra Kulturrådets sekretariat har vært involvert som lesere og rådgivere i arbeidet med håndboka. Forskerne anbefalte også at Kulturrådet skulle vurdere muligheten for å publisere informasjon om ordningen på samisk og engelsk på nettsidene sine. Dette er et forslag som vil bli tatt med inn i et større arbeid med en språkpolitikk for Kulturdirektoratet, som er sekretariat for ordningen. Også forslaget om å gi begrunnelse ved avslag berører Kulturfondet som helhet og møter begrensninger dagens praksis. Forslaget vil bli vurdert i forbindelse med fremtidig utviklingsarbeid.

Ellers dreide flere forbedringsforslag seg om kommunikasjon og dialog. Forskerne anbefaler at Kulturrådet tydeliggjør hvem som er målgruppen, og hvilke kriterier som legges til grunn når utvalget vurderer søknadene. Rådet bør ifølge forskerne også legge om rutinen, slik at assistenten etter endt assistentperiode sender rapport til Kulturrådet, ikke via sin arbeidsgiver. Forskerne ber også Kulturrådet oppmuntre partene til å gjennomføre medarbeidersamtaler og utarbeide stikkord til bruk i slike samtaler. Dette er et tema som også berøres i håndboka som UKS har utgitt. Alle forslagene vil bli tatt med i arbeidet med å revidere ordningens retningslinjer, som vil bli gjennomført i løpet av 2023.

---

¹⁸ <https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/vis-publikasjon/-/unge-kunstnerskap-i-utvikling>

¹⁹ https://www.uks.no/wp-content/uploads/2022/11/UKS_9til5_handbok-for-kunstnerassistentordningen.pdf

Pilotprosjekt for distribusjon og formidling av kunst- og kunstnerbøker

(Arrangørutvalget for visuell kunst)

Kunstbokbransjen er preget av stram økonomi og manglende strukturer for distribusjon, formidling og innkjøp, noe som resulterer i at kunst- og kunstnerbøker kun når et begrenset publikum. For å rette på dette utlyste Kulturrådet i juni 2022 et pilotprosjekt for formidling og distribusjon av kunst- og kunstnerbøker. Formålet er å utvikle nyskapende løsninger for distribusjon og formidling av kunst- og kunstnerbøker.

Søknader og tildelinger

2022	Beløp
Budsjett	1 600 000
Søknadssum	10 814 750
Antall søknader	36
Antall tildelinger	8
Tildelingsprosent, søknader	22 %
Tildelt sum årets søknader	1 600 000
Tildelingsprosent, søknadsbeløp	26 %

Tendenser og analyser

Ordringen ble utlyst kun én gang og ble markedsført med egne artikler på Kulturrådets nettsider og på et digitalt informasjonsmøte en måned før søknadsfristen. På dette møtet kom ca. 50 deltakere. Det kom inn 36 søknader, og 8 av dem fikk tilskudd.

Blant de åtte tilskuddsmottakerne fikk Kunstbokhandelen AS støtte til et forskningstiltak om distribusjon og formidling av kunstnerisk publisering. Resultatet skal bli en digital antologi som skal fungere som en kunnskapsbase også for andre aktører i kunstbokfeltet. St. Hans Kommunikasjon fikk tilskudd til en mer praktisk rettet kartlegging av utfordringene kunstbokbransjen står overfor. Arbeidet skal legge grunnlaget for utvikling av en verktøykasse for distribusjon og formidling av kunst- og kunstnerbøker.

Bokaktøren Pamflett og galleriet Entrée i Bergen fikk tilskudd til å etablere en permanent kunstbokhandel i galleriets lokaler i Markveien. Kristiansand Kunsthall fikk tilskudd til utstillingen *Kunstnerboken – unik og mangfoldig*, med kunstnerbøker fra Norden, Sápmi og Grønland. Utstillingen og et faglig seminar arrangeres i september og oktober 2023. Kunstbokhandelen B*stard på Lillehammer fikk tilskudd til å prøve nye infrastrukturer for distribusjon og formidling, herunder en abonnementsordning rettet mot bibliotek, kunstinstitusjoner og enkeltpersoner, samt en innkjøpsordning. Kunstpodden i regi av Cecilie Tyri Holt vil bistå med formidling av de ulike titlene som skal inngå i prosjektet.

Tilpasning og utvikling

Erfaringene fra pilotprosjektet skal oppsummeres i et avsluttende seminar i 2024. Når de ulike prosjektene presenteres, vil diskusjoner og erfaringsoverføringer kunne peke på nye perspektiver og muligheter innenfor kunstnerisk publisering i fremtiden. Erfaringene fra pilotprosjektet vil også være nyttige for å videreutvikle tilskuddsordningen kunstfaglige publikasjoner og manusutvikling, samt for å vurdere om det er grunnlag for å etablere en innkjøpsordning for kunst- og kunstnerbøker i Norsk kulturfond.

Prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen (Faglig utvalg for visuell kunst)

Prosjektstøtte til kunstnere i etableringsfasen har som formål å styrke vilkårene for kunstnere som har avsluttet sin kunstutdanning og er i startfasen av sin kunstnerkarriere. Det kan søkes tilskudd til utstillinger og annen visning av samtidskunst som en enkeltkunstner eller kunstnergruppe står bak. Ordningen er rettet mot nyutdannede kunstnere, inntil fem år etter endt utdanning. Etter dette henvises søkerne til ordningen prosjektstøtte visuell kunst. Ordningen støtter også tiltak i utlandet.

Søknader og tildelinger

	2018	2019	2020	2021	2022
Antall søknader	150	170	189	171	210
Antall tildelinger	68	69	85	109	86
Tildelingsprosent, søknader	45 %	41 %	45 %	63 %	41 %
Samlet søknadssum	7 938 597	9 670 103	8 906 046	10 474 520	12 602 663
Tildelt sum årets søknader ¹	2 500 000	2 500 000	2 500 000	3 765 000	3 005 000
Tildelingsprosent, søknadssum	31 %	26 %	28 %	36 %	24 %

1. Inkluderer tilsagn for kommende år, kroner 55 000.

Tendenser og analyser

Antall søknader økte med hele 23 prosent fra 2021 til 2022, noe som tyder på en økt aktivitet på den unge kunstscenen etter pandemien. Årsaken kan være todelt. For det første har Kulturrådets satsing på arrangører i det visuelle kunstfeltet, samt programmeringsstøtte til kunsthaller og større kunstforeninger, styrket infrastrukturen i feltet og gitt kunstnerne mulighet til å presentere sine arbeider ved et økt antall profesjonelle visningssteder. For det andre har det vært en økning i antall visningssteder initiert av kunstnerne selv, herunder popupvisninger, uterom og atelierer. I årene 2018 til 2021 var det en betydelig overvekt av kvinnelige søkere til denne tilskuddsordningen. Den tendensen er i ferd med å flate ut, og i 2022 var fordelingen mellom kjønnene jevnere enn tidligere.

Spørsmål knyttet til sosial og kulturell identitet er sterkt til stede i de prosjektene det søkes støtte til, særlig spørsmål knyttet til seksuell orientering og kjønnsidentitet. Dette har vært en vedvarende tendens gjennom flere år, men var ekstra fremtredende i forbindelse med skeivt kulturår.

Utvalget påpeker at prosjektbeskrivelsene fra de nyutdannede kunstnerne er blitt bedre, og at søknadene som kommer inn, er mer komplette enn tidligere. Dette tyder på økt profesjonalisering og internasjonalisering i det visuelle kunstfeltet. En rekke søknader kommer fra internasjonale kunstnere som ofte har vært aktive som kunstnere i fem til åtte år før de kommer til Norge for å ta en mastergrad. Tilskuddsordningen har et betydelig tilfang av kunstnere som er nye i Norge, og 30 prosent av søknadene til denne ordningen er skrevet på engelsk. Det samme forholdstallet mellom norske og engelske søknader gjør seg gjeldende i tildelingene.

En annen tendens er at søknadene gjelder prosjekter som skal gjennomføres lenger frem i tid enn tidligere. Under pandemien var det av naturlige årsaker en nedgang i prosjekter som skulle realiseres i utlandet. Mot slutten av 2022 har det vært en svak økning av slike søknader. Totalt gjaldt 16 av 210 søknader i 2022 prosjekter utenfor Norge.

Det er fortsatt flest søknader fra søkere bosatt i Oslo, men det søkes om midler til prosjekter som skal realiseres over hele landet. Trondheim har hatt en økning i antall nye visningssteder, og det ser ut til at flere kunstnere blir igjen i byen etter endt utdanning. Sammen med etablerte visningssteder satser Kunsthall Trondheim (åpnet 2016) og Kjøpmannsgata Ung Kunst (åpnet 2021) på yngre kunstnere. Det er med på å skape et aktivt miljø for nyutdannede.

Tilpasning og utvikling

Antall søknader til ordningen har økt, og med økende kvalitet på søknadene er presset på ordningen stort. Når man ser bort fra ekstraordinære stimuleringsmidler i 2021 og 2022, har budsjettet på ordningen vært det samme siden 2015, og gjennomsnittlig tildelingsbeløp var i 2022 kun 35 000 kroner (gjennomsnittlig søknadsbeløp var 60 000 kroner). Blant søkere til ordningen er det flere som etter endt bachelorgrad har mellom fem og åtte aktive år som kunstnere før de tar en mastergrad. Dette medfører at etableringsfasen – slik den er definert i retningslinjene – kan vare i 10–15 år. Ordningens økonomiske og formelle ramme er to av momentene som vil bli drøftet når retningslinjene skal gjennomgås i 2024, og når prosjektstøtteordningene for visuell kunst skal evalueres i 2023–2025.

Prosjektstøtte visuell kunst

(Faglig utvalg for visuell kunst og arrangørutvalget for visuell kunst)

Prosjektstøtte visuell kunst har som formål å styrke produksjon og formidling av samtidskunst. Ordningen er et av de viktigste statlige virkemidlene for å sikre mangfoldet av frie visuelle kunstuttrykk over hele landet. Ordningen retter seg mot både kunstnere og visningssteder. Det kan søkes tilskudd til å produsere kunst til utstillinger og annen visning av samtidskunst, utstillingsprogrammering og formidlingstiltak. Søknader fra kunstnere behandles av faglig utvalg for visuell kunst. Søknader fra visningssteder behandles av arrangørutvalget for visuell kunst.

Søknader og tildelinger

	2018	2019	2020	2021	2022
Antall søknader	754	764	824	782	857
Antall tildelinger	229	279	290	377	382
Tildelingsprosent, søknader	30 %	37 %	35 %	48 %	45 %
Samlet søknadssum	144547000	119446257	125344704	126264086	142665586
Tildelt sum årets søknader ¹	21670000	32099500	27440000	33877500	24966000
Tildelingsprosent, søknadssum	15 %	27 %	22 %	27 %	17 %

1) Inkludert tilsagn for kommende år.

Antall søknader har økt fra 764 i 2019 (siste normalår før pandemien) til 861 i 2022. Økningen indikerer at Kulturrådets ambisjon om å nå bredere ut gir resultater. Sekretariatet gjennomførte en pilot med digitale informasjonsmøter før hver av de fire søknadsfristene i 2022. Dette kan ha bidratt til at nye søkere har kommet til. Tildelingsprosenten lå i 2022 på 17 prosent i forhold til søknadssum, som er blant de laveste i Kulturfondet.

Tendenser og analyser – kunstnere

Den delen av ordningen som retter seg mot utstillinger og andre formidlingstiltak i regi av enkeltkunstnere og kunstnergrupper, kjennetegnes av et mangfold av kunstneriske perspektiver, ståsteder, tematikker og problemstillinger. Det er et høyt kunstfaglig nivå på søknadene og en sterk gjennomføringsevne blant tilskuddsmottakerne.

En kollektiv tendens med kunstnerinitierte gruppeutstillinger og relasjonelle praksiser preget søknadene som ble behandlet i 2022. Denne tendensen kan også observeres internasjonalt. Mange praksiser og prosjekter utfordrer tradisjonelle skillelinjer i det visuelle kunstfeltet. Det kan være skiller mellom fagområder, mellom sentrum og periferi, mellom kunnskapsproduksjon og estetisk produksjon,

mellom forskning og verk og mellom kunstsubjekt og kunstobjekt. En flermedial og tverrkunstnerisk praksis preger feltet, ofte med digital teknologi og scenografisk ombygging av visningsrom som kjerneelementer. Tematisk kretser mange søknader rundt kulturell identitet, tilhørighet, migrasjon, dekolonialisering, kulturarv, klima- og miljøproblematikk samt spørsmål knyttet til klasse, kjønn og seksualitet. En rekke prosjekter setter søkelys på relasjonen mellom menneske og teknologi. Særlig en eksistensialistisk tilnærming til medieteknologi synes å oppta mange visuelle kunstnere.

En overvekt av søkerne til ordningen har bostedsadresse i de store byene. Utstillingsaktiviteten viser derimot et bilde med større geografisk spredning. Regionale og lokale visningsrom over hele landet ble tatt i bruk under pandemien, og denne tendensen fortsatte i 2022. Trøndelag-regionen er et spesielt vitalt område. Det ble også gitt støtte til et økt antall søknader fra Nordland, Troms, Finnmark, Innlandet og Møre og Romsdal. Fagutvalget arbeider med å få flere søknader fra hele landet og arrangerte i 2022 blant annet et dialogmøte med kunstnere og visningssteder i Kabelvåg i samarbeid med Bodø 2024.

Det visuelle kunstfeltet er internasjonalt orientert. Dette preger kunstutdanningene og viser seg senere i Kulturfondet, der søkerne har et bredt spekter av nasjonaliteter. Mange av disse kunstnerne forholder seg til Kulturrådet på engelsk.

Prosjektstøtte visuell kunst retter seg mot tiltak som realiseres i Norge. Det gis normalt ikke tilskudd til tiltak som kun gjennomføres utenlands, men utvalgene har gjort noen unntak for større internasjonale mønstringer, med henvisning til den særlige betydningen disse presentasjonene har for kunstlivet i Norge. I tråd med dette ga Kulturrådet i 2022 tilskudd til norske deltagere til biennialene i Lyon, Venezia og *Documenta Fifteen* i Kassel.

Prosjektstøtte visuell kunst omfatter også en rekke prosjekter og aktiviteter som ikke faller inn under andre tilskuddsordninger på det visuelle kunstområdet, som seminarer, forsøksprosjekter, workshops, temporære tiltak i offentlige rom og andre formidlingstiltak, ikke minst for barn og unge. I 2022 kom det inn rundt 80 søknader om workshops, verksteder og andre relasjonelle og sosiale prosjekter som aktivt involverer barn og unge, en nedgang i forhold til snittet de siste årene. Faglig utvalg for visuell kunst vurderer å øremerke midler til prosjekter rettet mot barn og unge i 2024 for å stimulere til økt nyskaping på dette viktige satsingsområdet.

Tendenser og analyser – visningssteder

Prosjektstøtte til kunstnerdrevne visningssteder, prosjektrum, gallerier, kunsthaller, biennaler, festivaler, kunstforeninger og museer er viktig for å opprettholde og utvikle det visuelle kunstfeltet i Norge.

Hovedvekten av søknadene i 2022 gjaldt programmering og utstillinger på faste visningssteder. Men det var også mange søknader til temporære tiltak som biennaler, kunstbokmesser, festivaler og seminarer. Søknadene viste et felt med tverrfaglig orientering og et mangfold av kunstneriske uttrykksformer. Året var preget av en tydelig vektlegging av miljø, lokal forankring, samarbeid og relasjonelle prosjekter. Som et ledd i arbeidet med å gjøre Kulturfondets tilskuddsordninger tilgjengelige for flere har sekretariatet i 2022 holdt oversikt over antall nye søkere. Av 46 nye søkere mottok 12 tilskudd. De nye søkerne er i hovedsak allerede etablerte visningssteder som ikke tidligere har søkt på ordningen, samt virksomheter fra tilgrensende fagområder som blant annet arkitektur og film.

Det ble gitt tilskudd til flere prosjekter som berører skeiv kunst og kulturhistorie. Året viste også en økning i antall søknader med vekt på samisk kunst. Ellers kan man se en økning i antall prosjekter med internasjonale kunstnere i Norge. Dette indikerer at den internasjonale dialogen er i ferd med å ta seg opp etter pandemien.

I juni 2022 vedtok Kulturrådet nye retningslinjer for søkere med fast årlig statsstøtte. Endringen medførte 41 søknader fra slike virksomheter, og 19 fikk støtte. Åtte av disse prosjektene var rettet mot barn og unge.

Også totalt sett var det i 2022 et økt antall søknader med hovedvekt på barn og unge fra visningsstedene. Prosjekter rettet mot ungdom som dreier seg om læring, medvirkning og mangfold, er fremtredende. Også rekruttering til det visuelle feltet gjennom samarbeid med utdanningsinstitusjoner og synliggjøring av yrkesmuligheter på institusjonsnivå blir vektlagt. Teen Advisory Board fra Praksis, en mentortjeneste for en gruppe på ti unge fra Oslo, lar ungdom blant annet utforske kunstverdenen gjennom rollespill. Oslo Kunst- og Kunnskapsverksted i regi av Kunsthall Oslo fikk tilskudd til et prosjekt med mål om å skape grobunn for kunstnerisk interesse hos unge samt øke rekruttering til forskoler og kunstutdanning. Møre og Romsdal Kunstsenter mottok midler til Såkorn, et prosjekt som har som mål å synliggjøre de forskjellige sidene ved kunstneryrket for ungdom gjennom besøk av profesjonelle kunstnere på flere skoler i Vestland fylke.

Av totalt 861 søknader om prosjektstøtte i 2022 kom 294 fra visningssteder. 126 fikk tilskudd. Det kom søknader fra alle landets fylker, flest fra Oslo, Vestland og Viken. Agder, Innlandet, Rogaland og Vestfold og Telemark hadde den høyeste tildelingsprosenten i forhold til antall søknader. Se tabell for fullstendig oversikt.

Geografisk fordeling – visningssteder

	Antall søknader	Antall tildelinger	Tildelingsprosent
Agder	11	7	64 %
Innlandet	11	6	55 %
Møre og Romsdal	5	1	20 %
Nordland	12	5	42 %
Oslo	101	40	40 %
Rogaland	10	7	70 %
Troms og Finnmark	22	10	45 %
Trøndelag	21	6	29 %
Vestfold Telemark	14	8	57 %
Vestland	50	23	46 %
Viken	37	13	35 %
Hele landet	293	126	43 %
Utlandet	1	0	0 %
Sum	294	126	43 %

Tilpasning og utvikling

Frie prosjektmidler til visuell kunst har eksistert siden 1965, men ordningen har hittil ikke vært gjenstand for evaluering eller utredning. Rammene for ordningen er trange, og feltet etterspør blant annet midler til forprosjekter, forskning, reise, støtte til rene utenlandsprosjekter, støtte til kunstneriske forskningsprosjekter og til større og flerårige produksjoner (blant annet kunstnerisk filmproduksjon). Rådet vedtok derfor i desember 2022 å evaluere tilskuddsordningene for visuell kunst. Det skal rettes spesiell oppmerksomhet mot prosjektstøtteordningene, som skal ses i sammenheng med virkemidler utenfor Kulturrådet og endringene i kunstfeltet og kunstnerpolitikken.

Prosjektstøtte visuell kunst er delt mellom de to fagutvalgene for visuell kunst. For å gjøre det enklere for søkerne og effektivisere forvaltningen vurderes det å dele ordningen i to, én rettet mot kunstnere og én rettet mot visningssteder. Endringen kan tidligst bli gjeldende fra søknadsfristen 5. desember 2023.

Utstyrsstøtte til fellesverksteder og gjestekunstnerordninger (Arrangørutvalget for visuell kunst)

Tilskuddsordningen utstyrsstøtte til fellesverksteder og gjestekunstnerordninger har som formål å gi fellesverksteder for billedkunstnere, kunsthåndverkere og fotografer, samt gjestekunstnerordninger med samme målgruppe, tilskudd til anskaffelse av felles produksjonsutstyr.

Søknader og tildelinger

	2018	2019	2020 ¹	2021 ²	2022
Antall søknader	25	19	20	35	21
Antall tildelinger	14	14	4	16	15
Tildelingsprosent, søknader	56 %	74 %	20 %	46 %	71 %
Samlet søknadssum	3767818	4947836	3722557	6969900	4418272
Tildelt sum årets søknader	1235000	1500000	510000	1500000	1560000
Tildelingsprosent, søknadssum	33 %	30 %	14 %	22 %	35 %

- 1) Avsetningen til ordningen i 2020 var opprinnelig på 1 500 000 kroner. Arrangørutvalget for visuell kunst stilte 990 000 kroner til rådighet for rådets ekstraordinære utlysning i forbindelse med koronasituasjonen.
- 2) Retningslinjene ble i 2021 endret slik at også gjestekunstnerordninger kunne søke utstyrsstøtte. Noen søkere som hadde fått avslag i 2020 grunnet lite midler, ble invitert til å søke igjen i 2021. Begge deler medvirket til et høyt antall søknader i 2021.

Tendenser og analyser

Ordningen har én søknadsfrist i året, og i 2022 kom det inn 21 søknader. Femten av disse mottok tilskudd, og tre av dem var nye søkere til ordningen. Som tidligere år kom de fleste søknadene fra områdene rundt de store byene, men tilskuddene til Innlandet, Viken og Trøndelag økte i forhold til 2021. Gjennomsnittlig tildelingssum var 104 000 kroner.

Ti av femten tildelinger gikk til søkere som også tidligere har mottatt støtte. Ordningene bidrar på denne måten til gradvis og langsiktig oppbygging av produksjonsmiljøer for visuell kunst.

Søknadene som mottok tilskudd, viser et bredt spekter av kunstneriske teknikker og uttrykksformer. Flere fikk støtte til utstyr eller ovner til keramisk produksjon. Også maskiner og printere til digital bearbeidelse av lyd og bilde ble støttet. Andre tilskudd gikk til generell oppgradering av utstyr, etablering av HMS-godkjente avtrekk ved sveising og lakking samt til utstyr for risotrykk, silketrykk og grafisk produksjon. Både Aggregat Kunstnerfelleskap i Ålesund og kunstbokaktøren Pamflett i Bergen fikk tilskudd til kjøp av risoprinter.

Vestland fylke kom best ut av behandlingsrunden med tilslag på fire av seks søknader. Nevnte Pamflett ble tildelt midler, og det gjorde også Foreningen Trykkeriet til innkjøp av ny digital printer i storformat, Aldea senter for samtidskunst, design og teknologi til innkjøp av en maskin for 3D-modellering av metall, og Cone 7 Ceramic Workshop til innkjøp av utstyr til keramikproduksjon.

I Oslo fikk Hulus fellesverksted og atelierfelleskap midler til innstallering av punktavsug for avgasser. Fellesverkstedet Romsli Vev og Fargerier mottok midler til opprettelse av et fargerier for tekstil. I Viken fikk Wergelandshaugen Salonger på Eidsvoll støtte til oppgradering av fellesverksteder som benyttes av tilreisende og lokale profesjonelle kunstnere. Også KunstSkansen Fellesverksteder for tre og keramikk på Blaker mottok utstyrsstøtte. I Innlandet ble det gitt tilskudd til Senter for keramisk kunst i Ringebru og deres prosjekt Monumentalverkstedet – en permanent arena for utforskning og produksjon av keramisk kunst.

I Trondheims-området ble det tverrkunstneriske arbeidsfelleskapet Rotvoll Kunstnerkollektiv tilgodesett med midler til digital produksjon. Lademoen Kunstnerverksteder fikk midler til oppgradering av fellesverkstedene som en del av en langsiktig plan.

Det var ingen søknader fra Vestfold og Telemark, Nordland eller Agder i 2022.

Geografisk oversikt

	Antall søknader	Antall tildelinger	Tildelingsprosent, søknader	Andel av alle tilskudd	Samlet søknadssum	Samlet tildelingssum	Tildelingsprosent søknadsbeløp	Andel av samlet tildelingsbeløp
Agder	0	0	0 %	0 %	0	0	0 %	0 %
Innlandet	1	1	100 %	7 %	160000	160000	100 %	10 %
Møre og Romsdal	1	1	100 %	7 %	598227	150000	25 %	10 %
Nordland	0	0	0 %	0 %	0	0	0 %	0 %
Oslo	4	3	75 %	20 %	560082	240000	43 %	15 %
Rogaland	2	1	0 %	7 %	578250	120000	21 %	8 %
Troms og Finnmark	1	1	100 %	7 %	80000	80000	100 %	5 %
Trøndelag	3	2	67 %	13 %	480090	180000	37 %	12 %
Vestfold Telemark	0	0	0 %	0 %	0	0	0 %	0 %
Vestland	6	4	67 %	27 %	916929	440000	48 %	28 %
Viken	3	2	67 %	13 %	1044694	190000	18 %	12 %
Hele landet	21	15	71 %	100 %	4418272	1560000	35 %	100 %